

Fagnotat 3. Barn og unge

Forarbeid til kommuneplanens samfunnsdel for Stjørdal 2019.

Barn og unge er framtida vår. Det er mange faktorer som skal spille på lag for at vi skal kunne ta vare på alle. Det sies at «det skal en hel landsby til for å oppdra et barn».

Barnehagen og skolen er viktige sosiale arenaer hvor alle skal kunne utvikle seg til et trygt og sunt miljø uansett alder, funksjonsnivå, bakgrunn, alder og kjønn. En av de viktigste oppgavene er å aktivt skape gode holdninger for å fremme inkludering og forebygge ekskludering, diskriminering og mobbing.

Aktivitet utenfor barnehage og skole er også viktig for at befolkningen skal ha et meningsfullt liv. Barn og unge er en mangfoldig gruppe, og har forskjellige behov for aktivitet. Nærmiljøet bør gjenspeile en del av disse interessene slik at det er naturlige samlingspunkt hvor barna bor.

Tilgang til naturområder er viktig for mange, og også for barn og unge. Å lære om naturen og hvordan vi skal ta vare på miljøet er noe av det viktigste vi gjør sammen med våre barn og unge. Vi har alle et ansvar for å ta vare på arven vi skal gi videre til våre barn. Bærekraftig utvikling er en viktig del av vårt samfunnsoppdrag.

For å kunne ta vare på barn må det også legges opp til at foreldre skal få arenaer til å dele erfaringer og få ny kunnskap om hvordan de skal få gode relasjoner til sine barn.

For at vi skal oppnå at alle kjenner en indre opplevelse av å være anerkjent og likeverdig må alle ha fokus på et godt psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring der den enkelte kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet. Barndommen legger grunnlaget for et godt voksenliv.

Hva ligger til grunn:

Meld.ST.28 (2015-2016) Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet
Et samfunn i endring krever også en skole som fornyer seg. Stortingsmeldingen konkluderer med at det trengs en fagfornyelse for å legge mer vekt på dybdelæring og forståelse. Skolens dannelsesoppdrag vies en tydeligere plass i skolehverdagen.

Meld.St.21 (2016- 2017) Lærelyst - tidlig innsats og kvalitet i skolen.
Kunnskap er nøkkelen til fremtiden, både for hvert enkelt menneske og for samfunnet som helhet. For at barn og unge skal ha lyst til å lære, være motiverte og oppleve mestring må alle som har en rolle i utdanningssystemet være preget av lærelyst.

Meld.St. 24 (2012 –2013) Fremtidens barnehage og Ny rammeplan for fremtidens barnehage. Alle barn fortjener å få et godt barnehagetilbud uansett hvor de bor.
Store forskjeller i barnehagetilbudet gjør at en del barn ikke får den oppfølgingen de trenger. Det går særlig ut over de mest sårbare barna.
Rammeplanen setter særlig fokus på hvordan personalet i barnehagen skal forebygge eller stoppe utestenging og mobbing.

Mangfold, språk og vennskap.

Den nye rammeplanen bygger videre på den norske barnehagetradisjonen der leken har en sentral plass. Den tar samtidig hensyn til at barnehagehverdagen og foreldrenes forventninger har endret seg.

- Fremtidens barnehager skal være inkluderende arenaer. Mer systematisk arbeid med mangfold, språk og vennskap i barnehagen skal hjelpe alle barn til å delta og få gode opplevelser.

St.meld.41(2008- 2009) Kvalitet i barnehagen.

Tre hovedmål for kvalitetsarbeidet i barnehagene.

1. Sikre likeverdig og høy kvalitet i barnehagene.
2. Styrke barnehagene som læringsarena
3. Alle barn skal få delta i et inkluderende fellesskap.

I løpet av få tiår har barnehagetilbudet gått fra å være et tilbud for de få, til å være et universelt velferdsgode. Den bygger på en helhetlig tilnærming til omsorg og læring, og respekten for barndommens egenverdi. Barnehagens egenart skal bevares, samtidig som barnehagens innhold og oppgaver skal utvikles i takt med samfunnsendringene og ny kunnskap og innsikt. Alle barn fortjener et godt barnehagetilbud. Internasjonal og nasjonal forskning viser at tidlig innsats gir stor gevinst. Etter en periode med sterk vekst i antall barnehageplasser, innføring av maksimalpris for foreldrebetaling og rett til barnehageplass, rettes nå innsatsen mot kvalitet og innhold i barnehagen.

Meld.St.19 (2015- 2016) tid for lek og læring- Bedre innhold i barnehagen.

Regjeringen har klare ambisjoner om å utvikle innholdet i barnehagetilbudet slik at alle barn får et tilbud av god kvalitet.

Kunnskapsdepartementet er i gang med stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap. Meldingen legges fram for Stortinget høsten 2019.

St.meld. nr.16(2006- 2007)og ingen sto igjen:

Tidlig innsats for livslang læring.

Kommunale planer:

Barnehageplan 2016 -2032- under revidering

Skolebruksplan 2016.

Fra magefølelse til handling.

Kompetanseplan for barnehage

Flerkulturell plan for barnehage

Språkplan for skole

Leseplan for barnehage og skole.

Status og utviklingstrekk i Stjørdal.

Tidlig innsats:

Tidlig innsats er et begrep som har fått en sentral plass i arbeid med barn og unge. Tidlig innsats kan være en innsats som gjøres tidlig i livet, men også tidlig i starten for et barn med begynnende vansker. Forebyggende arbeid kan sees på som tidlig innsats. Tidlig innsats blir nevnt i St.meld.21(2016- 17), men har også svært stor betydning i tidlig småbarnsalder blant de yngste i barnehagen og på helsestasjonen.

Stortinget har vedtatt endringer i opplæringsloven og friskoleloven med virkning fra 1. august 2018 om at skolene skal sørge for at elever på 1. – 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt skal få tilbud om intensiv opplæring.

Barn og foreldres første møte med det kommunale tilbudet er som regel helsestasjonen. Helsestasjonen er viktig for å kunne gi veiledning og avdekke om det kan være skjevutvikling i barns liv. Helsestasjonens arbeid med småbarns- kontroller, og oppfølging av foreldre, er et viktig ledd i å forebygge vansker og gi veiledning om samvær i småbarnsperioden. Familieteamet i Stjørdal kommune har også en stor grad av veiledning av foreldre i forhold til hvordan en best kan være gode foreldre.

Barnehagene følger et forskningsprosjekt som går på relasjonsbygging i tidlig barnehagealder, og vil komme med resultatene av dette prosjektet i planperioden. Etter et år sier personalet at dette prosjektet har ført til endringer i måten det arbeides på i barnehagen med de yngste barna. Relasjoner mellom mennesker er viktig, og kunnskap om hvordan dette bygges kan være forebyggende tiltak i noen sammenhenger. Å kunne gi veiledning i dette er viktig for arbeidet i småbarnsalderen.

Det er god dekning på barnehageplasser, og dette vil vedvare dersom det ikke skjer drastiske endringer på det private område. Stjørdal kommune tilbyr ca. 40% av barnehageplassene, resten er privat drevet. Stjørdal har barnehager i alle skolekretser, og foreldre er i hovedsak fornøyd med tilbudet de får.

Samfunnsendringer gjør at barn får barnehageplass i tidlig alder. De fleste starter i barnehage allerede ved 1 års alderen. Barns behov for spesialpedagogisk hjelp blir derfor avdekket mens barnet går i barnehagen, og ikke før det starter, slik det i større grad var tidligere. I og med at flere barn går i barnehage fra 1 års alderen, har barnehagen større innflytelse på barndommen. Dette krever at personalet har kompetanse til å gi barn den omsorg og læring som er tilpasset hver enkelt, og at det er progresjon i tilbudet. Kvaliteten på barnehagetilbudet kan ha stor betydning for barn og foreldres opplevelse av ivaretagelse og forebyggende virksomhet.

Barnehagene har fått på plass nasjonal norm for grunnbemanning og pedagognorm. Fagligheten i barnehagene vil øke med flere pedagoger, og barnehagen blir et bedre tilbud for barn med større personalgruppe. Dette er bra for barnehagen. Det som bekymrer nå, er den store andelen personalet som skal ha planleggingstid. Alle barnehagelærere skal ha 4 timer planleggingstid for uka. Kvaliteten på barnehagetilbudet vil øke, men det kan bli færre personalet tilgjengelig for barna. Bemanningsnormen er en minimumsnorm, og for å ivareta alle i et allmenpedagogisk barnehagetilbud kan det være nødvendig med ytterligere ressurser i framtida.

Mobbing i barnehagen:

Mobbing i barnehagen forekommer. Dette går fram i funn fra prosjektet "Hele barnet hele løpet". Personalet i barnehagen og foreldre må være bevisste på at dette er en problemstilling også i tidlig alder, og må ha en måte å reagere på som gjør at barn forstår at mobbing ikke er akseptert. Mobbing i barnehagen fordrer at personalet har kunnskap om å avdekke når mobbing skjer og kan handle deretter.

Barn med spesialpedagogisk hjelp i barnehagen

I Stjørdal har vi et godt omdømme for å ta vare på barn med behov for, og rett til et utvidet barnehagetilbud med spesialpedagogisk hjelp. Dette omdømmet må vi ta vare på. Lovendring i 2017 i barnehageloven gav barna rett etter barnehageloven og ikke etter opplæringsloven. Det er en stabil prosent som mottar spesialpedagogisk hjelp, og barn som mottar denne hjelpen er fordelt på flere barnehager. Både kommunale og private barnehager gir spesialpedagogisk hjelp, men de ansatte som utfører mye av jobben, er ansatt i Stjørdal kommune. Det er kommunen som har ansvar for å gi den spesialpedagogiske hjelpa.

I og med at barn starter allerede ved 1 års alderen i barnehagen, blir behov for hjelp ofte avdekket i løpet av barnehagetida. Dette krever at det er pedagoger som er gode på omstilling og endring, og har kunnskap om de utfordringene barna har.

Barnehageloven inneholder også en lov som sier at en har krav på tilrettelegging. Dette er lov om tilrettelegging for barn med utfordringer i en periode, og kan være i tillegg til § 19 a.

Foreldre med lav inntekt.

Foreldre med lav inntekt skal ikke betale mer enn 6 % av inntekta for en barnehageplass. Det er i tillegg gratis kjernetid for barn i alderen 5,- 4,- 3,- 2 år ved lav inntekt. Foreldre må søke en gang pr. år for å få innvilget denne reduksjonen i betalings-satsen.

Maksprisen blir vedtatt av Stortinget.

Skolealder:

Barn i skolealder får tilbud om skole i den kretsen de bor i. Det er behov for å ha en gjennomgang av dagens skolekretsgrenser.

Mobbing i skolen.

Det jobbes hver dag på alle enheter for å forebygge mobbing. På tros av det er antall elever som blir mobbet for høyt. Dette gjelder både på Stjørdal og i Norge for øvrig.

Fagfornyelsen.

Høsten 2020 skal skolen arbeide etter de reviderte læreplanene. Da vil også den nye overordnet del være gjeldene. Ny overordnet del har hoveddelene opplærings verdigrunnlag, prinsipper for læring, utvikling og dannelse og prinsipper for skolens praksis. Planen har stort fokus på at sosial læring og utvikling må gå hånd i hånd med kompetanseutviklingen i fag og dette skal foregå i et inkluderende læringsmiljø. Det beskrives tre tverrfaglige temaer; folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. De fem grunnleggende ferdighetene skal videreføres (lese, skrive, regne, uttrykke seg muntlig, digital). Fornyelsene av fagdelene er nå ute på høring. Disse vil bli vedtatt i november 2019. Det vi kan si er at vi vil få mer sammenheng mellom kompetansemålene i fag og på tvers av fag. Det legges mer vekt på at elevene skal kunne anvende kompetansen i ulike situasjoner. Pga. samfunnsutviklingen må dagens elever være forberedt på at de skal bruke kompetansen sin i ukjente situasjoner.

Barn med rett til spesialundervisning

Retten til spesialundervisning er som den har vært, men det stilles stadig spørsmål til om denne retten bør endres. Lokalt har vi i flere år arbeidet for å få ned andelen elever som har behov for spesialundervisning. Stikkordene for å lykkes med dette arbeidet er å styrke den ordinære undervisningen, jobbe videre med inkluderende utviklingsmiljø igjennom "Sammen om å få det til"

og tidlig innsats. Med tidlig innsats menes at vi setter inn tiltak hurtig når vi ser at elever ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen. Dette arbeidet vil det være behov for å fortsette i mange år fremover.

Skolehelsetjenesten.

Skolehelsetjenesten er et viktig lavterskeltilbud for elevers fysiske og psykiske helse. Det virker som stadig flere unge har behov for hjelp til å mestre sin psykiske helse. For å lykkes med dette arbeidet er det viktig at skolen og skolehelsetjenesten jobber koordinert. Igjennom forskingsprosjektet «Et lag rundt eleven» har vi på fire skoler fått styrket samarbeidet. Vi har her sett nytten av å ha økt tilstedeværelse av helsesykepleier på skolen og ser at når vi jobber koordinert får vi ut kvalitative gevinster, $1+1=3$

Bærekraftig utvikling

Barnehage og skolebygg:

Fremtidens barnehage og skolebygg må være rettet mot allsidig aktivitet og bruksområder. Byggene må være utformet slik at de er bærekraftige og benytter den teknologi som er tilgjengelig.

Barnehagen og skolen må fremme læring i kraft av kvalitet på arealer og anlegg. Nye barnehager og skoler må følge storbynorm for arealestimering og utrusting. Arealer der barn er involvert skal være fri for forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

Stjørdal kommune står foran flere skoleutbygginger de kommende årene. Det foreligger en realiseringsrekkefølge for de ulike prosjektene.

Som et ledd i å skape gode læringsprosesser basert på teamsamarbeid, er det viktig å sørge for oppdatering av barnehage og skolebygg slik at disse blir tilpasset de endringene som innføres innen den utøvende pedagogikk. All ny bygningsmasse må være tilpasset og tilrettelagt for fremtidens læringsstrategier, og således være forberedt og tilrettelagt for digitaliserte arbeidsformer for barn og personale. Barn og unge må involveres i planer som gjelder dem slik at deres perspektiv må få plass i planer som legges, og som gjelder deres framtid.

Barnehagens pedagogikk: (fra Rammeplanen)

Bærekraftig utvikling i i barnehagens rammeplan har fokus på at barn skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet for å få dekket sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for framtida.

Skolens pedagogikk.

Bærekraftig utvikling handler om å verne om livet på jorda og ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov. Temaet rommer problemstillinger knyttet til miljø og klima, fattigdom og fordeling av ressurser, konflikter, helse, likestilling, demografi og utdanning.

Livsmestring:

Livsmestring er kommet som et eget fagområde i rammeplan og generell del av læreplanen. Barn og unge trenger gode modeller for å kunne takle motgang, og bli robuste nok til å tåle livet. I dag sliter

mange med psykiske problemer. Dette må vi ta inn over oss, og prøve å legge til rette for inkludering og åpenhet i alle fora. Foreldre må få veiledning i hvordan en best mulig kan gi barn en ballast slik at de er stolte av å være seg selv ut fra den de er. Det må være et godt samarbeid mellom alle de instanser som arbeider med barn og unge. Tidlig innsats for å hjelpe de som sliter med psykisk helse eller andre områder av betydning for en god barndom.

I ny overordnet del står det at temaet folkehelse og livsmestring skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlig og praktisk utfordringer på en best mulig måte.

«Det gode liv» skapes der folk lever sine liv, i familien, barnehagen, skolen, arbeidsplassen og i lokalsamfunnet. Helsefremmende og forebyggende arbeid med fokus på tidlig innsats kan redusere forekomsten av helseplager i befolkningen, og dette er økonomisk lønnsomt.

Sammen om å få det til – et mer inkluderende utviklingsmiljø i barnehage og skole.

Sammen om det- hva innebærer det? «Sammen om det» handler om at vi ikke ønsker utenforskap i barnehage og skole, men vil styrke læring og utvikling i et fellesskap der alle hører hjemme.

For å nå dette målet skal foreldre, barnehage, skole, enhet barn og ungdom, PPT, barnevernstjeneste, helsestasjon og skolehelsetjeneste ha et enda tettere samarbeid enn før. Likeverdighet skal være en grunnleggende verdi i Stjørdal kommune. Barn og elever skal møte de samme pedagogiske grunnholdningene uavhengig av hvilken barnehage eller skole de går i. Samspill med andre er avgjørende for personlig utvikling og læring. I barnehagen skal alle barn få oppleve lek, både som egenverdi og som grunnlag for allsidig utvikling. I skolen har alle elever rett til undervisning tilpasset deres evner og forutsetninger. Tilpasset opplæring er systematisk arbeid for at alle skal oppleve mestring ut ifra sine faglige, personlige og sosiale forutsetninger. Alt rundt oss påvirker hvordan vi lærer. For å lære må man få muligheten til å dele tanker med andre. Vi slutter aldri å utvikle oss i løpet av livet; læring handler om å få stimulert nysgjerrighet, glede og kreativitet uansett hvor ung eller gammel man

Alle er forskjellige. Alle er viktige.

Vi skal ha et fellesskap hvor det er rom for å være forskjellig.

Vi ønsker å tilpasse fellesskapet til alle

og ikke hver enkelt til fellesskapet.

Å være inkludert = en indre opplevelse av å være anerkjent og likeverdig.

(hentet fra brosjyren Sammen om å få det til)

Positive faktorer:

- Det er nok plasser i barnehagene slik situasjonen er i dag.
- Barn og unge har flere fritidstilbud i sentrum og i kretsene utenfor.
- De fleste ungdommer har god psykisk helse

Negative faktorer:

- Varierende kvalitet på tilbudet i barnehagene.
- Noen foreldre sliter med å følge opp sine barn i oppveksten.
- Frafall i videregående skole.
- Økende del av ungdom med psykiske helseplager.

Problemstillinger, veivalg:

- Tidlig innsats for barn og unge. Komme tidlig nok inn med hjelp som er nødvendig for den enkelte. Få til et godt tverretatlig og tverrfaglig samarbeid over tid.
- «Sammen om å få det til – et mer inkluderende utviklingsmiljø for barn og unge» - gjennomgående for alle sektorer. Få en forståelse for at ting henger sammen. Få barn og unges perspektiv inn i alle planer i kommunal regi. Være i forkant.
- Ta overganger og sammenhenger på alvor. Det har stor betydning for barn at de får en god start.
- Utvikle kvaliteten på tjenestene som ligger i området til barn og unge. Som barnehage, skole og SFO. Ny Rammeplan 2017 og ny fagfornyelse er hovedområdene.
- Ta vare på de som faller utenfor de strukturene vi kjenner i dag.
- Bærekraftig utvikling – hvordan legge til rette for at barn og unge skal velge alternativer som er bærekraftige i framtida?
- Hvordan skal vi lykkes med å fremme folkehelse og livsmestring
- Hvordan skal vi ruste barn og unge slik at de er i stand til, og har interesse av å være aktive samfunnsdeltagere og deltagere i demokratiske prosesser?